

A hely szelleme

Az évadzáró társulati ülésen hosszú percekig arról beszélt a színházigazgató és a művészeti vezető, hogy az újság – úgymond – elkötelezte magát az előző színházvezetés mellett, s ezért gátlástalanul igyekszik befekettetni az újakat. Kizárólag a botrányok érdeklik, s nem az itteni kiváló művészek magvas gondolatait, páratlan egyéniségűk, műhelyeik titkai – és a többi. Olyan dolgok, amelyekre pedig kíváncsi lenne a helyi közönség. Az újság sötét üzenetlei miatt bírósági pereket kellett a színháznak indítani, amelyeket elvesztett.

Ebben az évadban a színház új vezetői közül volt szerencsém interjúolni dr. Nikolényi Istvánt (többször), Szikora Jánost, Telihay Pétert, Zsótér Sándort. Az új művészek közül Farkasréti Máriát. A régiek közül Sándor Jánost, Pataki Andrást. Kollégáim interjúolták Pál Tamást, Kovalik Balázst, Gregor Józsefet, Gyimesi Kálmánt, Sáfár Mónikát, Király Leventét, Létay Dórát, Juronics Tamást, Valentina De Piantét – csak akikre kapásból emlékszem. Megjelenés előtt mindenki ellenőrizte az interjúját. Valamennyi bemutatóról előzetes információt és kritikát, minden felújításról kritikát vagy információt trtunk. Tudóstottunk az ünnepi eseményekről, úgymint neves művészek születésnapja, országgyűlési képviselők látogatása a színházban, stb. Ott voltam az alapításának tízéves fordulóját ünneplő Szegedi Kortárs Balettel Linzben, négy alkalommal különböző műfajokban számoltam be sikerükről, majd egy teljes oldalt szenteltünk a kiváló, jubiláns együttesnek. Beszámoltunk mindazon vendégjátékokról, amelyekről tudomást szerezhettünk. Közöttük a másorra vonatkozó információk közül azokat, amelyekhez hozzájutottunk. Természetesen a bemutatók halasztásáról, elmaradásáról szólókat is. Megírtuk, hogyan sétált ki a színpadról a neves énekművész, alig néhány perccel az előadás kezdése után, hogy aztán többé vissza se jöjjön. Megírtuk a műszak problémáit – az igazgatóval készült interjúban. Mindez azt jelenti, hogy botránykrónikát csináltunk?

Az újságban megjelent kritikák nagyjából ugyanazt az értéket állították, mint most maguk a színházvezetők. Talán némileg hízalgóbb képet mutattak az évadról, mint most a művészeti vezető, aki pedig nem erőltetett magára szerénységet.

Az olvasói leveleket nem mi írtuk. Az újság kulturális rovatából még soha senkit nem perelt a színház. Az előző színházvezetés első emberének egyszer – előre megfontolt szándékkal, vagy hirtelen felindulásból, nem tudni – eljárt a keze és eltalálta egyik kollégát, mint azt akkoriban megírtuk; hogy mellette voksoltunk volna? A jelenlegi színházvezetéstől viszont – tisztelet a kivételnek – egész évadban csendben eltűntük, hogy az összes színházi sajtótájékoztatón kioktassanak, tájékoztalan, műveletlen, felületes, lelkiismeretlen, rosszindulatú, esetleg – ha jó nap volt – gyengeelméjű egyedként kezeljenek. Hogy a bemutatókra – amelyekre hagyományosan ingyenes jeggyel tiszteli meg a színház a kritikusokat – mi rendszeresen a legfelsőbb régiókban kaptunk helyet, lehetőleg oszlop mögött.

Talán a társulati ülés nyilvánossága előtti újság(tró)csépülésnek se lenne itt nyoma. Végére: kit érdekel? Csak hogy eszembe jutott, hogy az ilyesmi utoljára akkor volt itt divatban, amikor a Ruszt Józsefet gyalázó plakátok is megjelentek Porlód utcáin és egyéb szegényteljes, kisszerű, vidéki dolgok történtek. Az nem tett jót a színháznak.

Sulyok Erzsébet

● Megvalósult célok – konfliktusokkal Színházvezetők az évadról

Szép volt! (Fotó: Miskolczy Róbert)

A most záruló volt az első évad, amelyért már teljes felelősséget vállalhatnak a Szegedi Nemzeti Színház új vezetői. Úgy látják, általában megvalósultak az általuk kitűzött stratégiai célok – sok belső és külső konfliktus árán. A tulajdonost megfizették, a következtetéseket levonják – ígerte az igazgató és a művészeti vezető a tegnapi megtartott évadzáró társulati ülésen, amelyen a hagyományok szerint átadták a kitüntetések a legjobb teljesítményt nyújtó művészeknek.

Dr. Nikolényi István beszámolójából az derült ki, hogy a „helyi sajtóval” való konfliktusokat érti – külső-kön. Kijelentette, hogy „a helyi sajtó az előző színházvezetés mellé tette le a voksát, tehát lehetett prognosztizálni a konfliktusokat”. Az egyéb problémákat – talán a belsőket – a következőkben összegezte a direktor: túl sokat, 13 bemutatót vállaltak, elmaradt egy prózai és egy balettpremier. Az operabemutatókat az évad második felére tervezték, az operabarátoknak ezért hiányérzete támadt az évad elején. A koncertszerű előadásokat „nem fogja” a szegedi közönség, pedig a műfaj az egész világon bevett. A köz-

alkalmazotti lét nem az egyedüli formája a színházhoz tartozásnak, s ezt az operatagok is tudomásul kell venni. A műszak emberfeletti produkált, de ott voltak „a legnagyobb durranások is”: közalkalmazotti jogviszonyt és vállalkozói bért szeretnének, ám ez lehetetlen. A revizori vizsgálat sok gazdálkodási hiányosságot tárt fel. E diagnózisra jelezte a tervezett terápia: újjászervezik a műszakstruktúráját, az időben arányosabban tervezik az ideinél kevesebb bemutatót, felszámolják a gazdálkodási hiányosságokat.

Az évad részletes értékelését Szikora János művészeti vezető vállalta magára. Az első bemutató (A Manó) fő funkciójának a társulatéptést nevezte és ebből jelest adott. Értékes és népszerű produkció született, amely arra is alkalmas volt, hogy elterjedjen a hír: Szegeden történik valami... A művészeti vezető meglepte, hogy a közönség milyen lelkesen látogatta A Manót, s az utolsó előadás hírére (amelyet – hangsúlyozta – nem az újságából tudtak meg) telt ház lett. A Sárober című balettbemutatót beárnyékolta a műszak sztrájkja. Ha csak a pénz és a túlórákat tekintik, s nem uralkodik el a színházban az alkotás szelleme, az nem méltó a színházhoz – mondta Szikora. Ennek kap-

csán őszinte sajnálatát fejezte ki, amiért a sajtó nagyobb affinitást mutat a botrányok, mint a békés, alkotó színházi hétköznapiak iránt, holott szerinte az embereket ez utóbbi érdekli. Akik csak az újságot olvassák és nem jutottak még el a színházba, azok torz és sötét képet kaphatnak a teátrum működéséről. Pedig az Éjszaka című tévéműsor bizonyította, hogy az ország legszínesebb, művészi értelemben leggazdagabb társulata dolgozik Szegeden.

A kitérő után folytatta az évad produkcióinak értékelését: a Lila ákác díszlete meglepte a közönséget. Ez nyitotta a sort, s következett A Mester és Margarita, valamint A Mefistofele gigantikus díszlete. A különleges, új látványhatás tetszett a nézőknek. A színház ezzel világtrendet követ. Mindössze az összköltség 10 százalékát teszi ki a díszlet-jelmez költség, tehát hamis az a kép, mely szerint erre – pazarolnak. Az igényes szórakoztatás példájának nevezte a Mágnes Miska és a Régi nyár című produkciókat. A Sasfiók nem volt olyan siker, mint az előbbieket, de ezt a leginkább progresszív produkciót is nézték, s bár a többség nem értette, a közönség kisebb része lelkesedett érte.

A művészeti vezető végül úgy értékelte: csak azok zár-

nak most rossz évadot, akik „a névtelen feljelentés hagyományának szorgos művelői”. Akiket a fenntartók és a felettes hatóságok okkal nem vesznek komolyan és akiknek „az ország legszínesebb művészeti erejű társulatában” – amelynek Szikora, mint mondta, büszke vezetője – nincs semmi keresnivalójuk.

A két vezető és dr. Ványa Éva alpolgármester – aki köszöntötte a társulatot – egyaránt ugyanazt a négy produkciót nevezte az évad legértékesebbjének. Ezek a következők: A Manó, a Sárober, A Mester és Margarita, A Mefistofele.

A kitüntettek: Makó Lajos-díjas: Király Levente; Vaszy Viktor-díjas: az ének-kar; balett főváltójás: Topolánszky Tamás; ének-kar főváltójás: Rácz Imre. Közönségdíjak: a Tisza Volán Rt. díját Topolánszky Tamás táncművész kapta, az Operabarátok Egyesülete díját Farkasréti Mária és Busa Tamás ének-művészek, a SZOTE díját Farkasréti Mária, a JATE díját Létay Dóra és Mészáros Tamás szín-művészek. A kórus és vezetője, Gyüdi Sándor kitűnő munkáját az Operabarátok és a JATE képviselője külön kiemelte. Az idén nem adtak át Varga Mátyás-díjat, amelyet hagyományosan műszaki szakembereknek ítélnek oda.

S. E.

● Prózasikerek

Látványszínház, avagy a Sátán éve

tak sajátos rétegyényeket kielégítő produkciók. Kifejezett kasszasiker lett a Régi nyár és a Mágnes Miska, régen látott Nagy Színházi Show A Mester és Margarita. A gyerekek vendégprodukciókat kaptak.

A prózafrissítésre szándékozott rendezői trióból Telihay Péternek jutott a kényes kezdés: A Manó című, a színházak táján nem túl népszerű, keveset játszott Csehov-darabban indította az évadot. (A közönség el volt kényeztetve az idén: annyi Csehov-bemutató volt országosan, hogy a választék-ból a színházi fesztiválra is meghívást kapott a Sirály és a Ványa bácsi, plusz versenyen kívül látható A Manó; egyébiránt a Sirályt a Szegedi Színház is adta ebben az évadban.) Eleven, életés,

gondolatilag is következetes, jól kézben tartott előadás született, korrekt színészi összjáték, színvonalas együttes teljesítmény jellemezte. Tele volt meglepő-találó képi- és játéköletekkel, a hagyományos Csehov-előadásokban ritka dinamizmussal. Telihay invenciózus képszerűsítőként mutatkozott: munkatársaival, Menczel Róberttel (díszlet) és Zeke Edittel (jelmez) emblemikus jelenetek filmszerűen pergő sorozatában fogalmazta újra az örök Csehovot.

Ez egy vizes évad volt. A Manóban „játszott” először víz – a színpad közepén még egy malmot is működtetett. Jött a balettpremier, a Sárober, amelyben az attraktív hatás mellett komoly tartalmi funkciója is adatott a vívzésnek. Ezután következ-

zett a Lila ákác, a művészeti vezető-főrendező, Szikora János fölfokozott várakozással övezett első szegedi munkája. Szintén vízzel, valóságos tavacskaival, melyen kecses ívben hajlott át a híd, partjain harsogott a fű, fa, virág – lilultak az akácok. A közönség el volt bűvölve. Mintha a gyakran szegény-szagú színházban egy illuzionista vert volna tanyát! Egy varázsló. Vagy inkább kettő. Mert ahhoz, hogy a tervező Rózsa István (és a közönség) ilyen minőségben lássa a színpadon amit elképzelt – ahhoz egy Szikora kellett! Legyünk realisták: talán nem mint mágus, hanem mint a színház és a szabadtéri (részben) összeolvadt intézménynek föltétlen tekintélyű, nagyhatalmú és nagyakarátú művészeti vezetője. Ismerve

a műszaki-, tár- és háttér-állapotokat, spórolási kényszereteket és megszokásokat, azt kell mondani: minden valószínűség szerint szabályosan kiverekedte magának (és nekünk) a művés, pazar kiállítású, attraktív produkciót.

És ezt tudta hajazni, még ebben az évadban! Lehet, hogy A Mester és Margarita: illusztráció Bulgakovhoz. De soha rosszabb színházi illusztrációt egy méltán remeknek tartott irodalmi műhöz! Soha rosszabb színházat! Hogy drága? Az. Aminek értéke van – annak ára van. Eldöntendő, megadjuk érte, vagy nem adjuk meg. Tény, hogy A Mester és Margarita kiemelkedő értéke a most záruló évadnak. Kiemelkedően jó színészi teljesítmény – Kulka Jánosé – is ebben született, „az

évad legjobb díszlete”-díjat pedig Horesnyi Balásznak adnám.

„A legkomolyabban vett színházi revü”-versenyben viszont méltó vetélytárs akadt: Zsótér Sándor rendezése, A Sasfiók. Átgondolt, szellemes, ötletes, következetesen egységes stílusú, progresszív színházi játék. Jó volt nézni. A Régi nyár, Sándor János rendezését dettó – pedig kicsoda különbség! De más-más a közönségük, s a saját műfájában-stílusában mindegyik jó szint, miként a Mágnes Miska is az volt.

Végül: ha „így marad” a tagozat produkcióinak színvonal – nekem jó. Az elkövetkező héten minden szerecsés jegytulajdonos megteheti a maga összehasonlításait, itt lesz az ideális termés-java a fesztiválon. Több operafesztiválon a szegedi operajátszásról derült ki fényesen, hogy a hazai élvező-nalban a helye; most „be-mérhetjük” a prózát.

S. E.

Operai libikóka

A bolygó hollandi szeptember végi sikeres felújítása után az operatagok több héten át Franciaországban, majd Hollandiában vendégszerepelt, idehaza szinte nem is voltak előadások.

A Titkos házasság kamarszínházi bemutatója a tervezett időponthoz képest csúszott, és a produkciót Pál Tamás zeneigazgató egy lapunknak adott interjújában ma is kevésbé sikerültnek minősítette. Hogy hallhassunk egy MET-be készülő tenoristát, december elején váratlanul előkapta a társulat a Pillangókisasszonyt, de arra nem volt idő, hogy Kerényi Miklós Gábor fantasztikus rendezését felújítsa, ezért két koncertet kaptunk. Pál Tamás dirigálásával a zenekar valóban remekül játszott, a jeles vendég is egyszerű volt, csak épp ebben az operában nem a tenor szóló az igazán izgalmas, nem érdemes csupán egy kiváló Pinkerton kedvéért másorra tűzni a darabot.

Néhány nap múlva újabb nagyszínházi operakoncert következett, bár a két oratorikus darabról, Tutino világpremierként bemutatott gyengécske Pugacsovjáról és Sosztakovics izgalmas Sztjenka Razinjáról a műfajmélleti fejtegetések ellenére sem memém bátran állítani, hogy valódi operák. Lehetne ugyan progresszív művészi tettként is értékelni másorra tűzésüket, de a közönség ítéletét sem szabad elhallgatni: a második előadásra csupán egyetlen jegyet sikerült eladni. Ez a bukás klasszikus példája. Ezután következett a Manon Lescaut kfnos premierje, amelyen először a zeneigazgató megértést kért a közönségtől a címszereplő betege miatt, majd mégis egy másik énekes, B. Nagy János lett rosszul és sétált ki a színpadról néhány percnyi éneklés után. Szerencsére a húsz perc múlva előről kezdett előadásban a váltótárs Daróczi Tamás elváltta a szerepet. Az egész produkció minőségére utalt a Népszabadság kritikájának címe: Beteg Manon. A műsortervben szereplő kamarszínházi Szerelmi bájjal elmaradt, helyette Gyimesi Kálmán jubileumára két nagyszínházi Rigolettót láthattunk. Mindkét este telt ház volt és nagy siker. Az eredetileg a nagyszínházban bemutatott Csi fan tutit a prózai társulat próbaigényei miatt kamarszínházba száműzték. Márciusban és áprilisban mindössze 5 operaelőadás szerepelt a két játszóhely műsorán.

Májusban – az időközben kiváló művészi címmel kitüntetett zeneigazgató irányításával – szerencsére 180 fokra fordulatot vett az operatársulat. Az elképesztően tehetséges és félelmetesen profi Kovalik Balázs rendezésében, Pál Tamás egyszerű fordításában és dirigálásával egy idehaza kevésbé ismert operát, Boito Mefistofelét mutatták be, amelyről szinte egyöntetű a szakma véleménye: ez az évad legizgalmasabb hazai operaelőadása; sőt, az egyik recenzius egyenesen színháztörténelmi jelentőségűnek ítélte. A másik májusi produkció a szerény színpadi kivitelezés ellenére is telt házas bombasiker volt: a felújított Don Pasqualeban a közönség nagy élvezetére újra Gregor József remekelt a címszerepben.

Hollósi Zsolt